

DEMETER CSANÁD

### A SZÉKELYUDVARHELYI TÁNCHÁZTALÁLKOZÓK

Az erdélyi táncházmozgalom a hetvenes években indult útjára,<sup>1</sup> amikor megrendezték az első városi táncházat<sup>2</sup> 1977 februárjában Kolozsváron, a Báb-színház próbatermében, majd ezt követette Székelyföldön először a csíkszeredai,<sup>3</sup> majd a székelyudvarhelyi és a marosvásárhelyi táncház.<sup>4</sup>

A mozgalom kialakításában a legfontosabb szerep Könczei Ádámnak (táncházszervező, néphagyományokat népszerűsítő szakmai cikkek és tanulmányok írója) és Kallós Zoltánnak (népzene kutató, főleg a mezőségi és a gyimesi csángó hangszeres zene gyűjtésével és népszerűsítésével foglalkozott) volt köszönhető.<sup>5</sup> Mindehhez elengedhetetlen volt a hiteles népzenei játszó együttesek megalakulása, mint a Barozda Csíkszeredában,<sup>6</sup> a Venyige Székelyudvarhelyen,<sup>7</sup> a Regösök Marosvásárhelyen,<sup>8</sup> az Ördögsekér és a Bodzafa Kolozsváron.<sup>9</sup>

Óriási szerep hárult a táncházak megszervezésében és népszerűsítésében a Simonffy Katalin és Csáky Zoltán által szerkesztett *Kaláka* című műsorra, hiszen már azelőtt is a vidéki együttesek alig várták, hogy felléphessenek

<sup>1</sup> Az erdélyi táncházmozgalom az 1972-ben Sebő Ferenc és a Muzsikás együttes által Budapesten megszervezett első táncházat követte. L.: BORSOS Júlia: Az erdélyi táncházmozgalom médiareprezentációja, *MeDok*, 2012/4., 14. p.

<sup>2</sup> A falusi táncház nem téveszthető össze a városival, hiszen az előbbi a hagyományörzés színhelye, amelyet a tájegység és a falu tánc kultúrája határoz meg, míg a városi a már leszűrt értékekből válogat, különböző tájegységekről összegyűjtött táncanyag alapján. L. részletesebben ZAKARIÁS Erzsébet: Táncházon babér?, *A Hét*, 1981. július 31.

<sup>3</sup> A Barozda együttes által kezdeményezett csíkszeredai táncházról L. részletesebben: <<http://barozda.hu/>> (letöltve: 2015. 04. 16.).

<sup>4</sup> L.: <<http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=49>> (letöltve: 2015. 03. 10.).

<sup>5</sup> L.: <<http://lexikon.kriterion.ro/szavak/4580/>> (letöltve: 2015. 03. 10.).

<sup>6</sup> A Barozda együttes tagjai: Pávai István, Simó József, Bokor Imre, Györfly Erzsébet.

<sup>7</sup> A Venyige együttes tagjai: kezdetben Sinka Ignác, Keresztes Sándor, Fodor Béla, majd Tárkányi János, Szép Gyula, Fodor Béla.

<sup>8</sup> A Regösök együttes tagjai: Kostyák Attila, Zakariás Erzsébet, Zakariás Attila, Tóth István.

<sup>9</sup> Az Ördögsekér és a Bodzafa együttes tagjai: Székely Levente, Urszuly Kálmán, Porzolt Antal, Könczei Árpád, Sepsi Dezső, Papp István Gázsa, Sinkó András, Kostyák Alpár, Kostyák Attila.

Feczkó Zoltán adásaiban.<sup>10</sup> Simonffy Katalin szerint a műsor ötlete Csíkszeredában fogalmazódott meg, miután Pávai István, Simó József és Bokor Imre meggyőzte őt arról, hogy milyen változatos és nagyszerű népi muzsika áll a rendelkezésükre.<sup>11</sup> Ezután már csak Bodor Pált, a Román Televízió Magyar Adásának főszerkesztőjét kellett megnyerni, ami végül sikerült.<sup>12</sup>

A székelyföldi népzene és táncművelés kialakulásában nem kis szerepe volt a Csíkszereda központtal létrehozott Hargita Megyei Művészeti Népiskolának (az első tanév 1977/78), amely a Művelődési Minisztérium és a Megyei Művelődési Felügyelőség alárendeltségébe tartozott. Kirendeltségeivel (Székelyudvarhely, Balánbánya, Maroshévíz, Gyergyószentmiklós, Korond, Székelykeresztúr, Szentegyháza) 29 szakon közel 500 diák folytatott tanulmányokat, így elsajátítva a fafaragás, a színjátszás, a zenetanulás fortélyait.

Csiszer Pál, az első igazgató visszaemlékezése szerint a legnagyobb kihívást a megfelelő tanári kar kialakítása jelentette, viszont sikerült olyan jeles tanárokat alkalmazni, mint Bokor Imre (hegedűs), Pávai István (brácsás), Simon József (zeneelmélet), Sebők Vilmos, Vezsenyi Sándor (harmonikások), Ferencz Ernő (fafaragás), Zsigmond Márton (festészet), a székelyudvarhelyi tagozaton Szász Attila (színjátszás), Tankó Albert (népi fafaragás), Elekes Emőke (zenét tanított).<sup>13</sup> Az említett előadók és zenészek lelkes munkájának köszönhetően egyre több fiatalnak sikerült megismerkednie a népi kultúrával.

Hargita megyében már a hetvenes évek legelején zajlott táncoktatás és szakmai felkészítő, így 1972-ben a megyei művelődési szervek egy hétnapos továbbképzést szerveztek a falusi, az üzemi és iskolás táncsoportok irányítóinak. A felkészítőn előadásokat, gyakorlati feladatokat mutattak be a meghívott szakemberek, mint Veronica Hângeanu, a népi alkotások és a művészeti tömegmozgalom országos irányító központjának táncmestere, Lőrincz Lajos, a Maros megyei központ szakirányítója vagy Antal Miklós a Hargita megyei irányító központtól.<sup>14</sup>

Sinka Ignác, a Siculus klub egykori szakirányítója az első székelyudvarhelyi táncművelés szervezését 1977. december 6-ra datálta.<sup>15</sup> Ennek előzményeként megemlítette, hogy meghívására a vásárhelyi Színművészeti Egyetem

<sup>10</sup> JÓZSA Erika – SIMONFFY Katalin – TOMCSÁNYI Mária (szerk.): *A mi magyar adásunk. 1985–1969*, Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2014, 397. p.

<sup>11</sup> SIMONFFY Katalin: Táncművelés és Kalács, *MeDok*, 2012/4., 6–8. p.

<sup>12</sup> JÓZSA-SIMONFFY-TOMCSÁNYI (szerk.): *i.m.*, 223. p.

<sup>13</sup> CSISZER Pál: Intézményvezetés az 1970-es években, In: BORSODI L. László (szerk.): *Hagyományos és modern művészetek otthona. A Hargita Megyei Művészeti Népiskola 30 éve, 1977–2007*, Csíkszereda, 2007, 20–22. p.

<sup>14</sup> Néptáncanfolyam, *Művelődés*, 1972/11., 18. p.

<sup>15</sup> Interjú Sinka Ignáccal, a szerző tulajdonában.

egyik csoportja, Kovács Levente irányításával vendégszerepelt a klubban, és a fellépők közt szerepelt Panek Katalin énekes. A klubban bemutatott előadás, Karinthy Frigyes *Az emberke tragédiája* című paródia nagy sikert aratott, ezután pedig mulatság következett. Itt megjelentek a csíkszeredai Barozda együttes tagjai (Bokor Imre, Pávai István, Simó József, Bokor Erzsébet), akik énekesnőjük, Panek Katalin után jöttek. Az együttes eljátszott néhány darabot, amit nagyon pozitívan fogadott a helyi fiatalság.

Sinka szerint a Barozda együttes névadása a Siculus klubban történt, ugyanis az együttes tagjai egy héttel később újból eljöttek zenélni, de ekkor még nem volt önálló megnevezése a zenekarnak, csak a fellépés előtt, a klub dohos irodájában döntöttek a névadásról.<sup>16</sup>

Az első táncszínházi részt vett Fodor Béla zenetanár, aki látva a Barozda sikerét, egy táncszínház szervezését javasolta Székelyudvarhelyen. Ennek hatására alakult meg a Venyige együttes Keresztes Sándor (prímás), Fodor Béla (bögös), Sinka Ignác (brácsás) tagokkal, akik különböző fellépéseket és kizsallásokat szerveztek a Kacsó András által vezetett néptáncosokkal. Visszaemlékezésében Sinka Ignác kiemelte, hogy a táncszínház kialakulásában sokat segített Pávai István, Kelemen Ferenc (marosvásárhelyi koreográfus) és Kacsó András (a székelyudvarhelyi Vadrózsa néptáncgyüttes alapítója).

Az első táncszínházi találkozót Székelyudvarhelyen, 1978. szeptember 23–24-én tartották, társszervezője a Román Televízió Magyar Adásának szerkesztősége volt, a Magyar Adás által készített *Kaláka* című műsor<sup>17</sup> mindig tudósított a rendezvényekről.

Az első találkozóról Horváth Arany is beszámolt a *Művelődés* folyóiratban, aki szerint dicséret illeti a municípiumi KISZ-bizottságot, valamint az Ifjúsági Klubot, mivel helyet és lehetőséget teremtettek a népzene és néptánc művelésére.<sup>18</sup>

A meghívottak között szerepeltek a székiek (Csorba János, Zsoldos Márton, Juhos Márton, Székely Sári), mezőségiak (Pap Erzsébet, Székely Andrásné), méraiak (Tötszegi András, Antal Géza), Hargita megyéből a gyimesközéplokiak, csíkszeredaiak (Tőke Zoltán), udvarhelyiek (Asztalos László

<sup>16</sup> Sinka Ignác a csíkszeredai táncszínházmozgalom kialakulásának 35 éves évfordulóján átadta azt az első plakátot az együttes tagjainak, amit Székelyudvarhelyen egykor készítettek.

<sup>17</sup> 1977. november 7-én indult útjára a TVR Magyar Adás szervezésében a *Kaláka* című műsor Csáky Zoltán, Simonffy Katalin szerkesztésében; szakmai tanácsadóként Pávai Istvánt hívják meg a Barozda együttesből. A különböző helyszíneken (Kolozsvár, Marosvásárhely, Csíkszereda, Beszterce stb.) szervezett rendezvények célját a szerkesztők a következőképpen fogalmazták meg: „Az első és minden ezután Kaláka-összejövétel lehetőséget és keretet óhajt szolgáltatni a népi hagyományok ma is élő értékei szerves beépülésére a ma fiataljának mindennapi életébe”. L.: *A Hét*, 1977/46.

<sup>18</sup> HORVÁTH Arany: Az első táncszínház-találkozó, *Művelődés*, 1978/12., 2. p.

diák), Gyoszenből Demse Márton. A kétnapos rendezvényen több mint 500 fiatal bizonyította tánctudását. „Zeng az előcsarnok a tánctól, muzsikától, énektől két napon keresztül. A mezőségi legények a szállásról, énekelve vonulnak a táncba, éppen mint otthon. Idősek térnek be a művelődési házba csodát látni. Egy munkáscsoport is betekint – talán nagygalambfalviak éppen –, megállnak és ott maradnak későig, éjszakáig... Természetesen most is, mint mindig – mindenki hangulata, kedve, egyénisége szerint énekl, a táncot is úgy figurázza, amint éppen a lelke diktálja.”<sup>19</sup>

Különlegességnek számított, hogy a legismertebb muzsikus együttesek közül a rendezvényen jelen voltak a kolozsvári Ördögszekér és a Bodzafa formációk (tagjai zeneileg szakképzettek), a székelyudvarhelyi Venyige, amelyhez csatlakozott a csíkszeredai Barozda együttes egyetlen jelenlevő tagja.<sup>20</sup>

A találkozó részeként tudományos szimpóziumot szerveztek, amelyen Jagamas János professzor, Almási István, Könczei Ádám, Kallós Zoltán népzenei, néprajzi, néptánctudományi előadásokat tartottak. Ezt követte Lőrincz Lajos, Kelemen Ferenc, Kacsó András koreográfusok és a táncházak tagjai közötti megbeszélések, ahol a néptánc aktuális problémáit vitatták meg.<sup>21</sup> A felmerülő kérdések közé tartozott: mi is a táncház? Hogyan kell megoldani a zenészek és táncosok képzését? Van-e tömegalapja a mozgalomnak?

Az első rendezvényről egyértelműen pozitívan nyilatkoztak a résztvevők és a szervezők, kiemelve, hogy vidéken egyre ritkábbak a táncházak, mivel a fiatalok városra költöztek, vagy ingáznak, ugyanakkor a falusi néptáncosokat egyre többször hívják a városi táncházakba.<sup>22</sup>

A második táncháztalálkozót szintén Székelyudvarhelyen szervezték meg, s a Román Televízió Magyar Nyelvű Műsora (*Kaláka*) és a Kriterion Könyvkiadó jelenléte által országos visszhangra talált.<sup>23</sup>

A szervezők, Pászka Imre (a KISZ Hargita Megyei Bizottságának propagandatitkára), Molnos Zoltán (a municípiumi pártbizottság titkára), Csáky Zoltán, Katona Ádám, Kallós Zoltán, Tamás Margit és Vass Albert a találkozó fő céljaként jelölték meg a gyakorlati és elméleti felkészítést a táncházak számára. Faragó József néprajzkutató szerint „soha egyhelyütt ennyi folklorista, néprajzos egybe nem gyűlt, soha ennyi néprajzi előadás el nem

<sup>19</sup> *Uo.*

<sup>20</sup> A rendezvényen csak Bokor Imre tudott megjelenni, mivel Pávai István és Simó József sorkatonaságát töltötte. L.: <<http://barozda.hu/index.php?menu=6>> (letöltve: 2015. 04. 07.).

<sup>21</sup> HORVÁTH: Az első táncház-találkozó, 2. p.

<sup>22</sup> BORSOS: *i.m.*, 17–18. p.

<sup>23</sup> CSÁKY Zoltán: A szembejövő bukaresti magyar adás, *Erdélyi Napló*, 2014. november 22., <<http://www.erdelyinaplo.ro/aktualis/osszeallitasok/a-szembejovo-bukaresti-magyar-adas>> (letöltve: 2016. 04. 17.).

hangzott, ugyanakkor soha ilyen gazdag, változatos néprajzi övezeteket, autentikus régi anyagot felvonultató rendezvényt sem láttunk”<sup>24</sup>

A néprajzi ülésszak előadói a következő személyek voltak: Faragó József, Nagy Jenő, Mihail Marinescu, Geréd Gábor, Tamás Margit, Nagy Olga, Ivan Rebușapcă, Könczei Ádám, Albert Gizella, Kósa Szánthó Vilma, Kallós Zoltán, Seres András, Szentimrei Judit, Ráduly János, Hanni Markel. Az előadásokról a korabeli feljegyzések kiemelték, hogy sajnos elég zártkörűre sikeredett, mivel a tánc házas fiatalok csak időszakosan látogatták az előadóterme- ket, így ez a próbálkozás nem érte el maradéktalanul a kitűzött célt.

A fellépő együttesek kapcsán elmondható, hogy nagyon sok tájegység képviseltette magát: a Homoród-mente (Lövéte, Homoródalmás), a Küküllő-mente (Királyfalva, Ózd, Magyarlapád), a moldvai csángók (Lészped, Lujzikalagor, Pusztina, Klézse, Külsőrekecsény), a Mezőség (Visa, Búza), Kolozs megye (Méra, Szék, Györgyfalva).

A korabeli híradások kiemelték a legsikeresebb népdalénekeseket, mint a lövétei Tokos Péternét, Orbán Rózsát, a királyfalvi Marcika Zsuzsát, a lézpedi Puskás Antiné Járó Annát, Puskás Antiné Bálint Annát, Márton Erzsikét, a lujzikalagori Zsigmond Maricot, a pusztinai Laczkó Györgyné Püspál Anti Marikát.<sup>25</sup>

A hangulatról Béres Katalin a következőképpen tudósított: „Az előcsarnokban és jégpályán a színpadi műsorhoz méltón énekeltek-táncoltak a sok irányból érkező tánc házasok: diákok, munkások, falusiak, értelmiségiek. A meghívottakkal nagy egyetértésben. A láb-bisfersingű visai lány a hejgető lujzikalagori emberrel, »a virító, de nem rikító« viseletű mérai lány a lapádi legénnyel, a Tázló menti pusztinai ember a homoródalmási aszszonnyal, a farmernadrágos fiú a külsőrekecsényi csángósingű kislánnyal. A tánc házzene karok együvé telepednek, együtt húzzák, mindenki egyet énekel, egyet táncol... Sokadalom van, vásár. Egymásnak adják és veszik – szívből ingyen – a dalt, a táncot, mutatják a viselet szabását, díszét...”<sup>26</sup>

A rendezvény egyre nagyobb népszerűségnek örvendett, hiszen itt került megrendezésre még további 4 éven keresztül, és országos tánc háztalálkozóvá duzzadt. A helyi sajtó gyakran tudósított a felkészülésről, a sok gyakorlásról:

Kedd este zajos a művészeti népiskola Székelyudvarhelyen, a tánc házi zene szüremlik ki az épületből. Az emeleten a Venyige húzza a talpalávalót. Jobban mondva a „kicsi Venyige”, mert szerencsére Udvarhelyen a tánc háznak két zenekara van. Fél százánál több táncos figurázik, széki,

<sup>24</sup> BÉRES Katalin: Udvarhelyi sokadalom, *Művelődés*, 1979/8., 19–20. p.

<sup>25</sup> *Uo.*

<sup>26</sup> *Uo.*

mezőségi, kalotaszegi, marosszéki, udvarhelyszéki táncot járnak. Kedden tánctanítási nap van...

Rá egy hétre a csíkszeredai ifjúsági klubban hasonló a kép. Vakáción az egyetemisták, többet látni közülük. Bizonyára Kolozsváron erősödött bennük a tánc iránti szeretet. Többen a táncosok közül műszaki értelmiségiek. Olyanok is, akik Temesváron jártak főiskolára. Viszont kevés a táncosok között a gimnazista diák, mondják a líceumokkal nem sikerült „zöld ágra vergődni” a táncmozgalmat nem támogatják kellően.<sup>27</sup>

Mindezek hatására egyre több fórumon kezdenek foglalkozni a táncmozgalommal, megvizsgálva létjogosultságát, társadalmi szerepét, szórakozási és szórakoztatási lehetőségét.

1980 nyarán megszervezték Gyimesfelsőlokon az első erdélyi táncművészeti táborot, ahol elsősorban a zenészek és táncoktatók képzésére került sor.

Ugyancsak ettől az évtől, Székelyudvarhelyen a KISZ-bizottság és az ifjúsági klub vezetői elindították a táncoktató-tanfolyamokat, amelynek hiánypótló szerepe volt, ugyanis legtöbb helyen nem volt hozzáértő szakember. Az egyhetes felkészítőn olyan szakemberek tartottak előadást, mint Almási István, Kallós Zoltán, Jagamas János. Előadások hangzottak el a táncírás-olvasás, a tánctanítás módszertana tárgykerében, valamint új táncokat oktattak, mint a marossszéki forgatóst és a széki verbunkot.<sup>28</sup> Az 1981-es felkészítőn Könczei Árpád kezdeményezésére vita alakult ki arról, hogy a tanfolyamon részt vevők inkább táncolni jöttek, nem pedig táncoktatást tanulni. A sepsiszentgyörgyi Imre Zoltán ezért javasolta, hogy válasszák szét a jövőben a tánc és a tánctanítás felkészítőit.<sup>29</sup>

Ugyanebben az évben a *Korunk* folyóirat vitafórumot szervezett „Hova megy a tánc/Kaláka?” címmel.<sup>30</sup> Nagyon sok kérdést felvetettek a felélénkítő mozgalommal kapcsolatban, így: Divat-e a tánc? Milyen szerepe van a városi ifjúság életében? Mozgalommá fejlődött-e vagy inkább az intézményesülés útját járja? Hogyan kapcsolódott össze egy hazai ifjúsági vetélkedőműsorral, és hogyan sajátította azt ki magának? Vagy megfordítva a kérdést: hogyan sajátította ki „a látvány logikája”, a tévéműfaj „logikája” nemcsak a mozgalmat, hanem egy spontán élő jelenlét-formát? Összeegyeztethető-e a tévészerűség a népi kaláka-hagyományok eredendő meghittségével? Lehet-e a *Kaláka* a közös munka, a nemzetiség modern, városi kollektivitásának, mindnyájunk kölcsönös és viszonzásra váró egymásrataltságának új típusú szimbóluma? Népi kaláka mint kulturális szervezőmodell élő hagyomány.

<sup>27</sup> SÓFALVI András: Táncban két kedden, *Hargita*, 1982. február 24.

<sup>28</sup> MIRK László: Miért nincsenek táncoktatók?, *Ifjúmunkás*, 1981. szeptember 6., 5. p.

<sup>29</sup> *Uo.*

<sup>30</sup> Fórum. Hova megy a tánc/Kaláka?, *Korunk*, 1980/10., 744–755. p.

mányunk-e? Szüksége van-e az intézményesedés mankóira, vannak-e sajátos intézményesedési formái (táncháztalálkozók, táncházoktatók nyári táborozása), éljen továbbra is a *Kaláka*-műsor adta lehetőségekkel, vagy jobb, ha elválnak útjaik?...

Katona Ádám véleménye szerint a táncházban nem kell szerepeltetni az embereket, nem szabad televíziós színpaddá tenni a mozgalmat,<sup>31</sup> Kelemen Ferenc pedig a fiatalok táncolási módjában látott kivetnivalót, Terényi Endre a népdalfeldolgozások hitelességére hívta fel a figyelmet.<sup>32</sup> Kostyák Alpár elképzelésében városban is kialakulhat a táncház, hiszen nagyon sok családban ott gyökerezik a folklór, ugyanakkor Kolozsváron felnőtt már egy táncház generáció, amely hazatérve továbbra sem hagyja el ezt a kikapcsolódási lehetőséget. Zattler László a táncházmozgalom sikerét nem az intézményesített közösségi tevékenységben látta, hanem a felszabadulás spontán érzésében. Keszthelyi András a Kaláka-mozgalom jelenségét bírálta, kiemelve, hogy „az eddigi adások gyakorlata bizonyítja, hogy egy, ma már a kultúra peremére szorult, fokozatosan szubkultúrává szűkülő népi (tulajdonképpen paraszti) kultúra elemei pusztán a verbális és képi felmutatás révén nem illeszthetők egy városiasodó etnikum mindennapi világába”.<sup>33</sup> Biró Zoltán pedig a táncházmozgalmat és a Kalákát szétválasztva elemezte; az elsónél az intézményesülés buktatóit mutatta be, a másiknál a már meglévő intézményi struktúra került górcső alá.<sup>34</sup> Ádám Gyula kiemelte, hogy a korban igyekeztek figyelembe venni azt a Magyarországról elterjedt nézetet, hogy az élő népzene és táncot kell éltetni, amelyet falun egy bálban lehet megtanulni. Híres volt e tekintetben a széki, a mezőszegi, a kalotaszegi, a gyimesi néptánc, amelyet a helyiek népviseletben adtak elő minden ünnepeken. Érdekesként szólt arról is, hogy a legtöbb táncházban mindezek ellenére székely fiatalok vettek részt, viszont kevesebb székelyföldi néptánc élt tovább, ezt igyekeztek újjáéleszteni.<sup>35</sup>

A harmadik székelyudvarhelyi találkozó 1980 májusában, a fent vázolt szakmai észrevételek alapján szerveződött, nyolc megye képviselőjében. Habár a résztvevők kifogásolták a rendezvény időpontját, felröva a késői értesítést, az elhamarkodott felkészülést, mégis örültek az újbóli megrendezésnek.<sup>36</sup> Az itt lezajlott vitafórum megerősítette a táncházakkal kapcsolatos vélemények különbözőségét, ugyanakkor abban mindenki egyetértett, hogy a népi kultúra megőrzésének egyik legjelentősebb eseményét tovább kell éltetni a fiatalok körében.

<sup>31</sup> Idézi HORVÁTH Arany: Táncházask az asztal körül, *Művelődés*, 1981/8–9.

<sup>32</sup> L.: <<http://barozda.hu/index.php?menu=21>> (letöltve: 2015. 04. 07.).

<sup>33</sup> Fórum. Hova megy a táncház/Kaláka?, 751. p.

<sup>34</sup> *Uo.*, 753–755. p.

<sup>35</sup> Ádám Gyulával készített interjú, a szerző tulajdonában.

<sup>36</sup> BORSOS: *i.m.*, 20–21. p.

Jagamas János egyetemi tanár szerint arra kell vigyázni, hogy a tánc-házmozgalom ne csupán divat, hanem a hagyományápolásban hosszú életű tevékenység legyen, aminek feltétele, hogy a táncosok ismerjék a kottát, hogy tudják elsajátítani a Lábán-féle táncírás<sup>37</sup> ismereteit.<sup>38</sup> Kallós Zoltán az erkölcsi és a szellemi támogatást hiányolta a művelődésszervezők részéről, kivételként említve Székelyudvarhelyt, ahol már évekkel ezelőtt megfelelő támogatást élvezett a népi kultúra.

Fodor Béla zenetanár, a helyi táncház egyik alapítója, a Venyige népi együttes tagja az adatgyűjtés fontosságát emelte ki, amely nélkül nem lehet egy tájegység hangulatát eredetiben visszaadni, viszont ehhez szükség lenne megfelelő támogatásra (filmezőgép, hangszerek beszerzése stb.). Szerinte a jelenlegi tánctanítás hagy maga után kívánnivalót, hiszen hiányoznak a jól képzett táncoktatók, így többnyire a zenészek irányítják a táncegyütteseket.<sup>39</sup> Simonffy Katalin, a televízió munkatársa hangsúlyozta, hogy a rendezvény elérte célját, mivel változatos és közösségformáló programokon vehettek részt az érdeklődők, viszont hiányként felróta a táncoktatók távolmaradását.<sup>40</sup> A helyi hatóságok képviselői a találkozó legitimizálására felhasználták az 1976-tól elindított Megéneklünk, Románia országos fesztivált, kiemelve, hogy a székelyudvarhelyi rendezvény is szerves része az országos tömegmozgalomnak.

Összességében a korabeli feljegyzések egy sikeres rendezvényről számoltak be, ahol jól szórakoztak a népi kultúrát kedvelők.

A negyedik székelyudvarhelyi táncháztalálkozó 1981. november 21–22-én zajlott. A hagyományokhoz híven jelen voltak a folklórkutatás jelentős képviselői (Jagamas János, Faragó József, Kallós Zoltán, Nagy Jenő, Nagy Olga, Pávai István, Benkő András, Szentimrei Judit), akik előadásokat tartottak a fiataloknak.<sup>41</sup>

A tudományos ülészak központi témája a moldvai csángó népviselet és szöttesek, a csángó népzene, a fiatalok temetésével kapcsolatos mezőségi siratószokások voltak, bemutatva a Kriterion Könyvkiadónál megjelent *Moldvai csángó népművészet* című kötetet.<sup>42</sup> Emellett többnyire az előző években már megismert tájegységek táncosai és oktatói képviseltették magukat a jeles találkozón: lujzikalagoriak (Kallós Zoltán támogatásával), a tancsiak (Szabó Éva, a marosvásárhelyi művészeti néptáncoktatója irányításával), a csíkszentdomokosiak (Antal Miklós, a Hargita megyei népi irányító központ

<sup>37</sup> Lábán Rudolf, a 20. század világhírű koreográfusa és táncelmélet-kutatója dolgozta ki a táncjelírást.

<sup>38</sup> DALI Sándor: Udvarhelyen már van gazdája, legyen másutt is!, *A Hét*, 1980. június 6.

<sup>39</sup> *Uo.*

<sup>40</sup> *Uo.*

<sup>41</sup> GERGELY Tamás: IV. Táncháztalálkozó, *Ifjúmunkás*, 1981. november 29., 5. p.

<sup>42</sup> *Uo.*



módszertani szakirányítójával), a bogdándiak (Fejér Kálmán zenetanárral és Dobránszky Sándorral), a magyarpalatkaiak (Könczei Ádám és Árpád) stb.<sup>43</sup>

Az ötödik és egyben utolsó székelyudvarhelyi táncháztalálkozóról (1982. november 27–28.) egy korabeli beszámoló három pontban összegezte a rendezvény jelentőségét, hangulatát és népszerűségét.<sup>44</sup>

Az első észrevételt a rendezvényhez szorosan kötődő tudományos ülészak lezajlása váltotta ki, hiszen az első évektől eltérően zsúfolásig telt az előadóterem, még az állóhelyek is beteltek, és a közönség három órán keresztül érdeklődve hallgatta az előadásokat. Meghívottak voltak: Jagamas János, Almási István, Dr. Balázs Lajos, Faragó József, Kallós Zoltán, Könczei Csilla, László Csaba, Lőrincz Lajos, Pávai István, Könczei Ádám, Pozsony Ferenc.

A második jelentős szempont a fellépő együttesek műsorainak sokszínűsége volt, amelyről a cikk szerzője úgy vélte, hogy akár egy néprajzi kismonográfia is össze lehetne állítani, hiszen az ország olyan távoli szegleteiből érkeztek előadók, mint Domokos (Máramaros megye), Lele (Szatmár megye), Siklód (Hargita megye), Trunk (Bákó megye), Szentbenedek (Fehér megye), Visa, Búza, Kalotaszeg (Kolozs megye).

A harmadikként megemlíti, hogy a rendezvény széleskörű művelődési fórummá alakult, hiszen eltérően a korábbi évektől minden jelentősebb szakmai intézmény képviseltette magát (a Maros Művészegyüttes karmestere, koreográfusa, művészeti vezetője, szólóénekes, a Marosvásárhelyi Művészet Népiskola oktatója és táncosai, a Maros Megyei Népi Alkotások és Művészeti Tömegmozgalom Irányító Központjának szakirányítói, a Vadrózsák Hargita Művészegyüttes koreográfusai, a Marosvásárhelyi Egyetemi Központ koreográfusa, a helyi szervezők: Molnos Zoltán propagandatitkár, Vofkori László művelődési elnök, Szép Gyula, a Művelődési Ház igazgatója, Fodor Béla, Vass Albert, Katona Ádám szervezők).

Szép Gyula a következőképpen emlékezett vissza az eseményre: „A táncház megjelenését a 20. század talán legnagyobb magyar kultúrtörténeti fordulatának nevezném. Értékfelismeréshez vezetett a fiatalok körében, egy elfeledett hagyatékról sikerült a port lesepenni, így élő, funkcionális, hatalmas értékeket hordozó kultúrvilág került elő. Kiderült, nem véletlenül volt a magyarság mindennapjainak része ezer évig. A táncházmozgalom tartalmában, világnézetében, magyarságtudatában egy teljesen új világot teremtett. Érdekes módon Erdélyben a zenészek irányították a táncházakat, belőlük lettek a táncoktatók is. Mi, zenészek, majdnem mind egyetemet végzettek, hamar rájöttünk, milyen kincset lehet kibányászni a népzeneből, hiszen itt hever a lábunknál, és sokkal szebb és értékesebb, mint a kétakkordos, gyenge diszkózene. Olyan népzene-kincse messze nincs senkinek, mint a magyarságnak.

<sup>43</sup> BÉRES Katalin: IV. Táncház-találkozó, *Művelődés*, 1982/2., 7–9. p.; GERGELY: *i.m.*, 5. p.

<sup>44</sup> BÉRES Katalin: Szépen mulass énnálam, *Művelődés*, 1983/2., 17–18. p.

Ne feledjük, a magyar népzene – Vikárnak, Kodálynak, Bartóknak, majd a tanítványaiknak köszönhetően – össze van gyűjtve, rendszerezve van. A fiatalok nem csak táncoltak, többé-kevésbé felkészülten elindultak gyűjtő utakra, gyakorlatilag ebből is mozgalom lett. Tömegével kezdtek falura járni – volt, aki a viseletért, mások a táncokért, a buliért, vagy csak azért, mert ment a babájuk is. A lényeg az, hogy közel negyven év után minden magyarok lakta településen igazi népzene táncolnak, a táncoktatók már nem az egykori budapesti állami együttes koreográfiáit majmolják, hanem valós táji ismeretekre építik népzene- és néptáncműsoraikat.<sup>45</sup>

Az eseményt egy népművészeti kiállítás zárta, ahol a Hargita Művészete Szövetkezet jeles fadaragói, szövő- és varróasszonyai mutatták be legszebb munkáikat. Ekkor már sejtették, hogy a hatalomnak szemet szúrt a rendezvény népszerűsége, és tisztában voltak azzal, hogy egyre több akadályt gördítenek a találkozó megszervezése elé. Végül 1983-ban betiltották a további táncháztalálkozók megrendezését Székelyudvarhelyen.

Sinka Ignác szerint előfordult, hogy a táncháztalálkozón megjelent egy japán nemzetiségű, néptáncal foglalkozó szakember videokamerával, ami abban a korban nagy dolognak számított. Az udvarhelyi szekusok a felvételkészüléket rögtön elkobozták, és csak nagy közbejárás segítségével adták vissza. Szerinte az ilyen események vezettek a rendezvény betiltásához.<sup>46</sup>

A Magyar Adás egyik szerkesztője, Miklós Pataky Georgina, az egyik táncháztalálkozóra emlékezve felelevenítette, hogy a rendezvényt megelőző napon Csáky Zoltán élő adásban meghívott mindenkit a székelyudvarhelyi táncházfesztiválra, így már aznap este rengeteg fiatal gyűlt össze a Küküllő partján. A tömeg elszállásolására és a rend fenntartására a helyi milícia parancsnoka a tévések segítségét kérte. A helyi KISZ-aktivisták mozgósításával végül sikerült az összesereglett fiatalokat elszállásolni munkásszállásokon, tornatermekben, üzemi étkezdékben.<sup>47</sup> Csáky Zoltán felidézte az akkor köszájon forgó szólást a műsorral kapcsolatosan, miszerint: „Jobb, ha mi táncolunk, mint hogy minket táncoltassanak!”<sup>48</sup> A hatóságok 1980-ban letiltották a *Kaláka* műsor közvetítését.

Bokor Imre, a Barozda együttes tagja a rendszerváltás után nyilatkozott a műfaj jövőjéről, kiemelve azt, hogy nem ők a fontosak, hanem az a jelenség, ami elindult a hetvenes évek közepétől. Szerinte a tevékenységük nemcsak a népművészet, a népi tánc és a népzene koncepciójában hozott újdonságot, hanem kihatott a műzenére és a populáris műfajokra is. Meglátása szerint:

<sup>45</sup> NÁNÓ Csaba: Kultúrigazgató, akit Kodály buktatott meg, *Erdélyi Napló*, 2015. február 22., <<http://www.erdelyinaplo.ro/interju/kulturigazgato-akit-kodaly-bukatott-meg/>> (letöltve: 2015. 03. 29.).

<sup>46</sup> Sinka Ignáccal készült interjú, a szerző tulajdonában.

<sup>47</sup> JÓZSA-SIMONFFY-TOMCSÁNYI (szerk.): *i.m.*, 177–179. p.

<sup>48</sup> *Uo.*, 226. p.

„A táncházmozgalom megtermékenyítette a magyar kulturális életet. Ez a lényege a dolognak, ami a jövőt illeti.”<sup>49</sup>

Ádám Gyula szerint a Magyar Adás *Kaláka* műsora hozta felszínre a táncháztalálkozókat, és az udvarhelyi rendezvényen minden évben „olyan felhozatal volt, hogy az egy kincs”.<sup>50</sup>

Összegezve elmondhatjuk, hogy a rendezvények céljai között szerepelt a különböző régiók népi értékeinek bemutatása, a hagyományörzés és a népművészet népszerűsítése. Ez egy alulról jövő kezdeményezés volt, amelyben a helyi művelődésszervezők elképzelését a KISZ-bizottságok támogatták. Ebben partnerre találtak a korabeli magyar nyelvű lapokban (*Előre, Igazság, Művelődés, Ifjúmunkás, Korunk, Utunk*), ahol elméleti és szakmai kérdéseket boncolgattak, mint ahogy a TVR Magyar Adás *Kaláka* műsorában.<sup>51</sup> Egyre népszerűbbek lettek a népi együttesek muzsikái, hiszen a nyolcvanas években az Electrecord Hanglemezgyár (a romániai magyar rádió- és tévéadás jóvoltából) több táncház-lemezt megjelentetett.

Rostás Emilia, a Magyar Adás munkatársa a következőkben látta a táncházmozgalom jelentőségét: „A nagy találkozások színhelye, a *Kaláka*, a Táncházfesztivál megmozdította a magyarlakta vidéken az öregeket, fiatalokat egyaránt. Felejthetetlen kép az, amikor traktor vontatta utánfutóval érkeznek az udvarhelyi Kalákába az énekesek, táncosok. Megtanulták egymás dalait, táncait, megismerték egymás viseletét, szakemberek nyújtottak eligazítást résztvevőknek és nézőknek, barátságok kötődtek, és ennek köszönhetően az adás megszűnése után is tovább élt a táncház, mint mozgalom.”<sup>52</sup>

<sup>49</sup> BORSODI (szerk.): *i.m.*, 60–61. p.

<sup>50</sup> Ádám Gyulával készített interjú, a szerző tulajdonában.

<sup>51</sup> KÖNCZEI Csongor: Táncház, *Adatbank – Erdélyi Magyar Elektronikus Könyvtár*, <<http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=49>> (letöltve: 2015. 03. 10.).

<sup>52</sup> JÓZSA–SIMONFFY–TOMCSÁNYI (szerk.): *i.m.*, 203. p.